

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

השתלבותם של יוצאי אתיופיה בצה"ל

מוגש לוועדת העלייה, הקליטה והתפוצות

ה' בכסלו תשע"ב

1 בדצמבר 2011

כתיבה: פלורה קוך דבידוביץ'

אישור: הודיה קין, ראש צוות

הכנסת, מרכז המחקר והמידע

קריית בן-גוריון, ירושלים 91950

טל': 02 - 6408240/1

פקס: 02 - 6496103

www.knesset.gov.il/mmm

תמצית

מסמך זה נכתב לבקשת חה"כ דני דנון, יו"ר ועדת העלייה, הקליטה והתפוצות, לקראת דיון בנושא "שילוב יוצאי אתיופיה בצה"ל". בחלקו הראשון של המסמך יוצגו נתונים המאפשרים לקבל תמונת מצב אודות מידת השתלבותה של אוכלוסיית יוצאי אתיופיה בשירות בצה"ל, ובהם: שיעור הגיוס; ציוני הקב"א (קבוצת איכות); שיעור המתגייסים למערכי הגיוס השונים; שיעורי נשירה מהשירות הצבאי; שיעור המשרתים בשירות קבע ושיעורי הכליאה בקרב אוכלוסייה זו במהלך השירות הצבאי. בחלקו השני של המסמך ייסקרו מספר תכניות מרכזיות המופעלות על-ידי צה"ל, ובשיתוף גורמים נוספים, שנועדו לקדם את השתלבותם של יוצאי אתיופיה בשירות הצבאי. בנוסף, יוצג מידע תמציתי בדבר השתלבותם של יוצאי אתיופיה במכילות הקדם-צבאיות.

מן המסמך עולים הממצאים העיקריים הבאים:

- עבור בני נוער עולים רבים מהווה השירות הצבאי או הלאומי מדד המבטא תחושה של שייכות והשתלבות בחברה הישראלית. בנוסף, נתפס השירות הצבאי פעמים רבות על-ידי בני נוער אלו כזירה מרכזית למימוש אזרחותם.
- בבחינת אופן השתלבותם של יוצאי אתיופיה בשירות בצה"ל יש להתייחס למספר גורמים, ובהם: שיעור נמוך של בעלי תעודת בגרות ביחס לכלל האוכלוסייה; הרקע המשפחתי והסוציו-אקונומי המורכב ומידת המוכנות לשירות צבאי. גורמים אלה עשויים להשפיע על יכולתם לעמוד בהצלחה במבחני המיון במהלך תהליך הגיוס ועל אופן התמודדותם עם אתגרים שונים במהלך השירות.
- בהקשר זה יצוין, כי ממצאי המשרד לקליטת העלייה ומכון ברוקדייל משנת 2010 מצביעים על כך, כי כ-35% מקרב יוצאי אתיופיה ילידי ישראל וכ-43% מקרב ילידי אתיופיה בגילאי 16-17 חוששים מהשירות הצבאי (לעומת 20%-30% מקרב בני נוער עולים ממדינות אחרות) וכי שיעור בני נוער יוצאי אתיופיה המעוניינים להשתתף בתכניות הכנה לשירות צבאי גבוה פי 1.5 לערך משיעור זה בקרב בני נוער עולים ממדינות אחרות. ממצאים אלה עשויים להצביע על הצורך בהרחבת היקף תכניות ההכנה לשירות הצבאי עבור עולים ויוצאי אתיופיה בפרט, וכן על הרחבת הערוצים להעברת מידע בנושא השירות בצה"ל.
- כיום משרתים בשירות חובה בצה"ל כ-5,600 יוצאי אתיופיה (מהם כ-4,000 בנים וכ-1,600 בנות) שהם כ-12% מכלל העולים המשרתים בצה"ל.
- ככלל, שיעורי הגיוס בקרב יוצאי אתיופיה ילידי הארץ, הן בנים והן בנות, גבוהים משיעור הגיוס בקרב ילידי אתיופיה ואף משיעור הגיוס בכלל האוכלוסייה.
- שיעור הגיוס בקרב יוצאי אתיופיה (בנים) ילידי 1987-1990 עומד על כ-86%, והוא גבוה משיעור הגיוס בקרב ילידי שנים אלו בכלל האוכלוסייה (הנע בין 74.3% ל-76.8%). שיעור הגיוס בקרב יוצאי אתיופיה ילידי ישראל גבוה במיוחד ועמד על 91% בקרב ילידי 1990.

- שיעור הגיוס בקרב יוצאות אתיופיה ילידות השנים 1987-1990 עומד בממוצע על 53% והוא נמוך מעט משיעור הגיוס בקרב בנות בכלל האוכלוסייה המקבילה (57% בממוצע). יצוין, כי שיעור הגיוס בקרב יוצאות אתיופיה ילידות ישראל גבוה פי יותר מ-1.5 משיעור זה בקרב ילידות אתיופיה, והוא עמד בקרב ילידות שנת 1990 על 79.2%).
- ציון הקב"א (קבוצת איכות) משמש את צה"ל לצורך שיבוץ ראשוני של חיילים בשירות חובה והוא נע בין 41 ל-56. יחד עם נתונים נוספים מהווה ציון הקב"א סף לקבלת זימון ליחידות המובחרות בצה"ל ויש ביכולתו להשפיע על יציאה לקצונה ועל שיבוץ למקצועות מסוימים בצבא.
- נתוני צה"ל מצביעים על פערים משמעותיים בין ציוני הקב"א של אוכלוסיית יוצאי אתיופיה לכלל אוכלוסיית המתגייסים: כ-52% מקרב יוצאי אתיופיה וכ-59% מקרב יוצאות אתיופיה (ילידי שנת 1990) היו בעלי ציוני קב"א הנמוכים מ-47, נתון אשר יש לו השלכה על אופן השיבוץ ביחידות ובתפקידים שונים - זאת לעומת כ-23.2% מכלל המתגייסים וכ-16.6% מכלל המתגייסות ילידי השנתון האמור.
- כ-1.5% מקרב יוצאי אתיופיה וכ-1.3% מקרב יוצאות אתיופיה היו בעלי ציון קב"א הנע בין 54-56, שיעור הנמוך במידה ניכרת משיעור בעלי ציון זה בקרב כלל אוכלוסיית המתגייסים, העומד על 25.8% בקרב בנים ו-19% בקרב בנות.
- בין השנים 2006-2009 שובצו למעלה מ-40% מקרב יוצאי אתיופיה (בנים) במערכי הלחימה וכן חלה עלייה באותן שנים בשיבוצם בתפקידי מנהלה (מ-16.7% בשנת 2006 ל-25.4% בשנת 2009). במקביל, בין השנים האמורות חלה ירידה בשיעור יוצאי אתיופיה המשובצים לתפקידי נהיגה מ-17.7% ל-10.6%.
- בין השנים 2007-2010 חלה ירידה בשיעור החיילים יוצאי אתיופיה אשר השתחררו מצה"ל בטרם השלמת תקופת השירות המלאה - מ-27.7% ל-20.4%, כאשר בשנת 2010 היה שיעורם גבוה ב-5% משיעור זה בקרב כלל החיילים (15.4%). רוב מקרי סיום השירות בקרב יוצאי אתיופיה היו בגין "התנהגות רעה או חמורה".
- שיעור יוצאות אתיופיה המשתחררות בטרם השלמת תקופת שירות מלאה עמד בשנת 2010 על כ-9.8% והיה גבוה משיעור זה בקרב כלל החיילות (7.2%). הסיבות העיקריות לכך היו "פרט" ו"נפשי".
- שיעור המיצוי לפיקוד זוטרי בקרב יוצאי אתיופיה נמוך משמעותית משיעורו בקרב כלל האוכלוסייה (כ-8% לעומת 14% בהתאמה). כמו-כן, שיעור המיצוי לקצונה בקרב חיילים יוצאי אתיופיה נמוך משמעותית משיעורו בקרב כלל החיילים (2% לעומת 7% בהתאמה). לעומת זאת, שיעור המיצוי לקצונה בקרב יוצאות אתיופיה עומד על כ-6% וקרוב לשיעור זה בקרב כלל החיילות (7%).

- שיעור יוצאי אתיופיה הכלואים כיום בבתי כלא צבאיים עומד על כ-12% מקרב כלל אוכלוסיית הכלואים - שיעור הגבוה במידה משמעותית ביותר משיעורם של יוצאי אתיופיה באוכלוסייה (כ-1.5% כאמור).
- בין השנים 2007-2010 לא חל שינוי משמעותי בשיעור החיילים הכלואים מקרב החיילים יוצאי אתיופיה והוא נותר יותר מכפול משיעורו בקרב כלל חיילי צה"ל (52.9% לעומת 25.4% בשנת 2010, בהתאמה). לעומת זאת חלה בשנים אלו ירידה משמעותית בשיעור החיילות הכלואות מקרב כלל החיילות יוצאות אתיופיה מ-17.4% ל-10.5%, אך עדיין שיעור זה (10.5%) היה גבוה יותר מפי שלוש משיעור הכליאה בקרב כלל החיילות (3.3%).
- הסיבות המרכזיות לכליאה של חיילים יוצאי אתיופיה היו עבירות עריקות (55%), נפקדות (25%) ומשמעת (15%).
- לאור שיעור הכליאה הגבוה בקרב חיילים יוצאי אתיופיה, מפעיל צה"ל, בין היתר, תכניות שונות בבסיסי הכליאה שנועדו לעודד חיילים אלו לחזור לשירות תקין ובהן: סדנאות "העצמה"; ביצוע שיחות פרטניות והרצאות על-ידי קצינים יוצאי אתיופיה כמודל לחיקוי ועידוד לחזרה לשירות תקין; ימי עיון בנושא השתלבות יוצאי אתיופיה בצה"ל ועוד.
- כ-564 יוצאי אתיופיה משרתים כיום בצבא קבע. למרות ששיעור יוצאי אתיופיה המשרתים בשירות קבע מקרב כלל יוצאי אתיופיה בצה"ל נמוך משמעותית משיעור המשרתים בקבע מקרב כלל המשרתים בצה"ל, שיעורם של יוצאי אתיופיה המשרתים בשירות קבע מקרב כלל משרתי הקבע עומד על כ-1.4% וקרוב מאוד לשיעורם בכלל האוכלוסייה.
- צה"ל, בשיתוף עם המשרד לקליטת העלייה וגורמים נוספים, מפעיל **תכניות שמטרתן לסייע לבני נוער יוצאי אתיופיה להשתלב בשירות הצבא**. חלק מתכניות ההכנה מתקיימות עוד בטרם הגיוס וחלקן נערכות עם תחילת השירות.
- המכינות הקדם-צבאיות הוקמו מתוך מגמה להכין את בני הנוער, בוגרי מערכת החינוך, לקראת שירות מלא ומשמעותי בצה"ל. **שיעורם של יוצאי אתיופיה מקרב החניכים הלומדים במכינות הקדם-צבאיות עומד על כ-4% וגבוה משיעורם באוכלוסייה**. מהתייחסות המכינות הקדם צבאיות לנושא שילובם של יוצאי אתיופיה בהן עולה כי חניכים יוצאי אתיופיה זקוקים לסיוע רב יותר מזה הניתן במסגרת חוק המכינות הקדם צבאיות, התשס"ח-2008, וכי הן משקיעות משאבים ניכרים בגיוס מקורות סיוע נוספים לצורך כך.

1. רקע

מחקרים מצביעים על כך כי השירות הצבאי והשירות הלאומי מהווים עבור בני נוער עולים רבים מדד המבטא תחושה של שייכות והשתלבות בחברה הישראלית, והשירות נתפס פעמים רבות על-ידי בני הנוער העולים כזירה מרכזית למימוש אזרחותם. בנוסף, מאפשר השירות הצבאי/הלאומי היכרות עם החברה הישראלית וכן מסגרת לרכישת ניסיון ומיומנויות מקצועיות העשויות לשמש את בני הנוער בעתידם המקצועי.¹

במסגרת מחקר בנושא "בני נוער עולים בישראל-תמונת מצב עדכנית" שנערך על-ידי המשרד לקליטת העלייה ומאירס-גיוינט-מכון ברוקדייל ופורסם בשנת 2010, נשאלו בני נוער בגילאי 16-17 שעלו ממדינות שונות על כוונתם ורצונם לשרת בצה"ל וכן, על מידת המוכנות שלהם לשירות צבאי. ממצאי המחקר האמור מצביעים על שיעור גבוה במיוחד של בני נוער המעוניינים והמתכוונים להתגייס לצה"ל או לשירות לאומי בקרב **יוצאי אתיופיה ילידי ישראל** (86%-ו-95% בהתאמה) ועל שיעורים מעט נמוכים יותר בקרב **יוצאי אתיופיה ילידי אתיופיה** (74%-ו-84% בהתאמה).²

כיום, משרתים בשירות חובה בצה"ל כ-5,600 יוצאי אתיופיה (מהם כ-4,000 גברים וכ-1,600 נשים), שהם כ-12% מכלל העולים המשרתים בצה"ל.³ למרות שיעור המתגייסים הגבוה לצה"ל מקרב אוכלוסיית יוצאי אתיופיה (בעיקר בקרב הגברים), עדיין ניכרים פערים בין אוכלוסייה זאת לכלל אוכלוסיית המתגייסים לצה"ל הבאים לידי ביטוי, בין היתר, בציוני קב"א (קבוצת איכות)⁴ נמוכים משמעותית מציוני כלל המתגייסים; שיעורי נשירה גבוהים מן השירות הצבאי; שיעורי מיצוי נמוכים יחסית לקצונה ושיעורי כליאה גבוהים במהלך השירות.⁵

יש לציין, כי בבחינת אופן השתלבותם של יוצאי אתיופיה בצה"ל יש להתייחס למספר גורמים שיש בהם כדי להשפיע על יכולת אוכלוסייה זו לעמוד בהצלחה במבחני המיון במהלך תהליך הגיוס וכן להתמודד עם אתגרים שונים במהלך השירות הצבאי. בין גורמים אלו: שיעור נמוך של בעלי תעודת בגרות ביחס לכלל אוכלוסיית התלמידים⁶ והרקע המשפחתי והסוציו-אקונומי המורכב לעיתים שממנו הם מגיעים.

¹ המשרד לקליטת העלייה, מאירס-גיוינט-מכון ברוקדייל, מרכז אנגלברג לילדים ולנוער, "בני נוער עולים בישראל-תמונת מצב עדכנית", פאולה כאהן-סטרבצ'ינסקי, דגנית לוי, וצ'סלב קונסטנטינוב, יולי 2010.

² שם.

³ צה"ל, לשכת הרמטכ"ל, לשכת ראש אגף כוח האדם, שגיא בן-אהרון, רס"ל, עוזר ראש הלשכה, מכתב, 3 באוקטובר 2011.

⁴ קב"א משמש את צה"ל לצורך שיבוץ ראשוני לתפקידים בשירות החובה, באופן המאפשר התאמה בין כישורי החייל לבין דרישות התפקיד וצרכי הצבא. ציון הקב"א נע בין 41 (הציון הנמוך ביותר) ל-56 (הציון הגבוה ביותר). הקב"א מחושבת על בסיס צירופים שונים של מספר מרכיבים הנמדדים בתהליך ההתייצבות בלשכת הגיוס, ובהם: יכולת חשיבה שנקבעת באמצעות המבחנים הפסיכוכיניים; השכלה, כפי שנקבעה במסגרת אימות הנתונים והתאמה למסגרת הצבאית. הקב"א, יחד עם הנתונים הנוספים, מהווה סף לקבלת זימון למיון ליחידות המובחרות והוא מרכיב ביציאה לקצונה ובשיבוץ למקצועות ספציפיים בצבא. מתוך אתר האינטרנט של צה"ל, <http://www.aka.idf.il/Main/giyus/general.aspx?catId=58436&docId=74856>, כניסה: 26 באוקטובר 2011.

⁵ הודעת דובר צה"ל מה-19 במאי 2011 באתר צה"ל באינטרנט, http://dover.idf.il/IDF/News_Channels/today/2011/05/1903.htm, כניסה: 25 באוקטובר 2011.

⁶ שיעור הזכאות לתעודת בגרות בקרב תלמידים יוצאי אתיופיה בשנת 2010 עמד על כ-42% והיה נמוך משמעותית משיעור זה בקרב כלל התלמידים היהודיים שעמד על כ-65%. מרכז המחקר והמידע של הכנסת, "השתלבותם של יוצאי אתיופיה במערכת החינוך-מסמך עדכון", 26 ביוני 2011.

בנוסף, יש לציין כי ממצאי המשרד לקליטת העלייה ומכון ברוקדייל⁷ המוזכרים לעיל, מצביעים על שיעור גבוה של חוששים מפני השירות הצבאי מקרב יוצאי אתיופיה כמפורט להלן: כ-35% מקרב יוצאי אתיופיה ילידי ישראל וכ-43% מילידי אתיופיה בגילאי 16-17 חוששים מהשירות הצבאי (לעומת 20%-30% מקרב בני נוער עולים ממדינות אחרות). בנוסף, שיעור בני נוער יוצאי אתיופיה המעוניינים להשתתף בתכניות הכנה לשירות צבאי גבוה פי כ-1.5 משיעור זה בקרב בני נוער עולים ממדינות אחרות.⁸ ממצאים אלה עשויים להצביע על הצורך בחיזוק הערוצים להעברת מידע בנושא השירות הצבאי והלאומי לבני נוער עולים וליוצאי אתיופיה בפרט, ופתיחת מסגרות הכנה נוספות לשירות.⁹

יש לציין, כי שיעורם הנמוך יחסית של חיילים יוצאי אתיופיה בתפקידים המוגדרים כאיכותיים בצה"ל קיבל התייחסות בהחלטת ממשלה מס' 3116 מה-10 בפברואר 2008 בדבר תכנית חומש לשיפור קליטת בני העדה האתיופית, שקבעה כי המשרד לקליטת העלייה בשיתוף עם צה"ל יפעיל תכניות וקורסים שונים שמטרתם להכין את אוכלוסיית יוצאי אתיופיה לשירות ולקדם את השתלבותם בתפקידים איכותיים בצה"ל.¹⁰

2. נתונים על מידת השתלבותם של יוצאי אתיופיה בשירות בצה"ל

בפרק זה יוצגו נתוני אגף כוח אדם בצה"ל בנושאים שונים, כפי שיפורטו להלן, שיש בהם כדי ללמד על מידת השתלבותם של יוצאי אתיופיה בצה"ל, ובהם: שיעור הגיוס; ציוני הקב"א; שיעור המשתחררים מהשירות בטרם השלמתו; שיעור המשרתים בשירות קבע; שיעור הכליאה בבתי-כלא צבאיים ונתונים נוספים, ככל שנמסרו לנו. הנתונים האמורים יובאו בפילוח לפי פרמטרים שונים וכן בהשוואה לנתונים בכלל האוכלוסייה.

2.1 שיעור המתגייסים לצה"ל מקרב יוצאי אתיופיה

בשנים האחרונות ניכרת יציבות בשיעור הגיוס לצה"ל בקרב יוצאי אתיופיה. להלן טבלה המציגה את שיעור הגיוס בקרב יוצאי אתיופיה על-פני ארבעה שנתונים לידה (1987-1990), בפילוח לפי מין וארץ לידה ובהשוואה לשיעורי הגיוס בקרב כלל האוכלוסייה.

⁷ המשרד לקליטת העלייה, מאיר-ס-גיוינט-מכון ברוקדייל, מרכז אנגלברג לילדים ולנוער, "בני נוער עולים בישראל-תמונת מצב עדכנית", פאולה כאהן-סטרבציניסקי, דגנית לוי, וצ'סלב קונסטנטינוב, יולי 2010.

⁸ 76% מקרב יוצאי אתיופיה ילידי ישראל ו-83% מקרב ילידי אתיופיה לעומת שיעור של 44% מקרב דוברי צרפתית ו-52% דוברי אנגלית. בהקשר זה יש לציין, כי יוצאי אתיופיה ילידי ישראל מביעים פחות חששות מפני הגיוס ומביעים עניין נמוך יותר בקבלת הכנה לקראתו.

⁹ המשרד לקליטת העלייה, מאיר-ס-גיוינט-מכון ברוקדייל, מרכז אנגלברג לילדים ולנוער, "בני נוער עולים בישראל-תמונת מצב עדכנית", פאולה כאהן-סטרבציניסקי, דגנית לוי, וצ'סלב קונסטנטינוב, יולי 2010.

¹⁰ משרד ראש הממשלה, הודעות דובר, <http://www.pmo.gov.il/PMO/Archive/Spokesman/2008/02/spokeethi100208.htm>, כניסה: 10 באוגוסט 2011.

טבלה מס' 1: שיעורי הגיוס בקרב יוצאי אתיופיה ובכלל האוכלוסייה¹¹

שנת לידה	יוצאי אתיופיה		שיעור גיוס בקרב בנים בכלל האוכלוסייה	שיעור גיוס בקרב יוצאי אתיופיה (בנים)	יוצאות אתיופיה		שיעור גיוס בקרב בנות בכלל האוכלוסייה	שיעור גיוס בקרב יוצאות אתיופיה
	ילידי ישראל	ילידי אתיופיה			ילידי ישראל	ילידי אתיופיה		
1987	91.3%	83.8%	76.8%	85.3%	75.5%	48.2%	57.7%	53.9%
1988	91.8%	84.2%	74.9%	85.7%	77%	42.8%	57.8%	49.5%
1989	94.2%	84.8%	72.5%	86.7%	74.3%	41.3%	56.5%	48.3%
1990	91.1%	84.5%	74.3%	86%	79.2%	45.2%	56%	52%

מן הטבלה עולה כי ככלל, שיעורי הגיוס בקרב יוצאי אתיופיה ילידי הארץ, הן בנים והן בנות, גבוהים משיעור הגיוס בקרב ילידי אתיופיה ואף משיעור הגיוס בקרב כלל האוכלוסייה, כמפורט.

שיעור הגיוס בקרב בנים יוצאי אתיופיה ילידי השנים 1990-1987 נע סביב 86% והוא גבוה באופן עקבי משיעור הגיוס בקרב בנים בכלל האוכלוסייה. בנוסף, יש להדגיש כי שיעור הגיוס לצה"ל בקרב יוצאי אתיופיה ילידי ישראל גבוה במיוחד (91.1% בקרב ילידי שנת 1990). שיעור הגיוס בקרב כלל יוצאות אתיופיה נמוך באופן עקבי משיעור הגיוס בקרב בנות בכלל האוכלוסייה והוא עמד, בקרב ילידות שנת 1990, על 52% (לעומת 56% בקרב כלל הבנות). עם זאת, יש לציין כי שיעור הגיוס בקרב יוצאות אתיופיה ילידות ישראל גבוה פי כ-1.5 משיעור הגיוס בקרב ילידות אתיופיה ואף גבוה באופן ניכר משיעור הגיוס בקרב כלל הבנות, ועמד על 79.2% בקרב ילידות שנת 1990. נראה כי הממצאים אודות שיעורי הגיוס הגבוהים בקרב יוצאי אתיופיה ילידי ישראל עשויים להיות מוסברים, בין היתר, על-ידי וותק השהייה בישראל.

2.2. ציוני קב"א בקרב מתגייסים יוצאי אתיופיה

ציון הקב"א (קבוצת איכות) משמש את צה"ל לצורך שיבוץ ראשוני של חיילים בשירות חובה והוא נע בין 41 (הציון הנמוך ביותר) ל-56 (הציון הגבוה ביותר). ציון זה מחושב על בסיס צירופם של מספר מרכיבים הנמדדים בתהליך ההתייצבות בלשכת הגיוס, ובהם: יכולת חשיבה הנקבעת באמצעות מבחנים פסיכוטכניים; השכלה וכן התאמה למסגרת הצבאית כפי שבאה לידי ביטוי במסגרת ראיון אישי. ציון הקב"א, יחד עם הנתונים הנוספים, משמש סף לקבלת זימון ליחידות המובחרות ומהווה מרכיב המשפיע על יציאה לקצונה ושיבוץ למקצועות מסוימים בצבא.¹² ציון, כי נתוני צה"ל באשר לציוני הקב"א בקרב יוצאי אתיופיה ובקרב כלל אוכלוסיית המתגייסים ילידי השנים 1990-1987 שיובאו בטבלאות שלהלן מצביעים על קיומם של פערים משמעותיים בין ציוני הקב"א של שתי קבוצות אוכלוסייה אלה.

¹¹ רות בר, עו"ד, עוזרת שר הביטחון, משרד הביטחון, מכתב, 24 באוקטובר 2011.

¹² "עולים על מדים – האתר הרשמי של צה"ל למתגייסים", <http://www.aka.idf.il/Main/giyus/general.aspx?catId=58436&docId=74856>, כניסה: 7 בנובמבר 2011.

טבלה מס' 2: התפלגות יוצאי אתיופיה (בנים) לפי ציון קב"א והשוואה לכלל האוכלוסייה¹³

כלל אוכלוסיית המתגייסים (בנים)				יוצאי אתיופיה (בנים)				שנת לידה
56-54	53-51	50-47	מתחת ל-47	56-54	53-51	50-47	מתחת ל-47	
25.2%	29.8%	22.1%	22.9%	1.5%	9.4%	38.2%	50.8%	1987
25.1%	29.9%	21.6%	23.4%	1.4%	9.5%	36.1%	52.9%	1988
25.3%	29.1%	22%	23.7%	1.5%	10.2%	34.9%	53.5%	1989
25.8%	28.8%	22.2%	23.2%	1.5%	11.9%	34.4%	52.2%	1990

מן הנתונים המוצגים בטבלה לעיל עולה כי קיימים פערים ניכרים בין התפלגות ציוני הקב"א בקרב יוצאי אתיופיה בהשוואה לכלל המתגייסים: למעלה מ-50% מקרב יוצאי אתיופיה (בנים) ילידי השנים 1987-1990 היו בעלי ציון קב"א נמוך מ-47, נתון אשר משליך על אופן שיבוץ ביחידות ובתפקידים שונים בצה"ל (עד מועד הגשת המסמך לא התקבלה התייחסות צה"ל באשר לתפקידים אליהם מתקבלים בעלי ציון קב"א נמוך), זאת לעומת כ-23% בלבד מקרב כלל המתגייסים. עוד עולה מן הטבלה, כי כ-1.5% בלבד מקרב יוצאי אתיופיה ילידי השנים האמורות היו בעלי ציוני קב"א גבוהים ביותר הנעים בין 54 ל-56 בהתאמה, וזאת לעומת כ-25% בקרב כלל אוכלוסיית המתגייסים. יצוין, כי לאורך השנים האמורות לא חל שינוי משמעותי בהתפלגות ציוני הקב"א השונים בקרב יוצאי אתיופיה, כמו גם בקרב כלל האוכלוסייה.

טבלה מס' 3: התפלגות יוצאות אתיופיה לפי ציון קב"א והשוואה לכלל האוכלוסייה¹⁴

כלל אוכלוסיית המתגייסות				יוצאות אתיופיה				שנת לידה
56-54	53-51	50-47	מתחת ל-47	56-54	53-51	50-47	מתחת ל-47	
19.1%	34.1%	31.6%	15.2%	0.9%	6.1%	35.9%	57.1%	1987
19.4%	34.5%	30.1%	15.9%	0.6%	8%	31.1%	60.3%	1988
19.5%	32.7%	30.9%	16.9%	0.9%	6%	30%	63.1%	1989
19%	33.7%	30.8%	16.6%	1.3%	8.5%	31.1%	59.1%	1990

מהנתונים המובאים בטבלה מס' 3 שלעיל עולה, כי למעלה מ-57% מקרב יוצאות אתיופיה ילידות השנים 1987-1990 היו בעלות ציון קב"א הנמוך מ-47, זאת לעומת כ-16.6% בלבד מקרב כלל אוכלוסיית המתגייסות. שיעור בעלות ציוני קב"א גבוהים, בין 54 ל-56, בקרב יוצאות אתיופיה ילידות השנים 1987-1990 נע בין 0.6% ל-1.3% בלבד והיה נמוך משמעותית משיעור זה בקרב כלל המתגייסות – כ-20%.

¹³ ש.ם.

¹⁴ ש.ם.

2.3. שיעור המתגייסים למערכים השונים מקרב יוצאי אתיופיה

להלן יובאו נתונים באשר לשיעור המתגייסים מקרב יוצאי אתיופיה למערכי הגיוס השונים. יצוין כי פנייתנו לצה"ל לקבלת נתונים מפורטים יותר אודות פילוח לפי תפקידים וחילות שונים לא נענתה עד מועד הגשת המסמך.

טבלה מס' 4: שיעורי הגיוס בקרב יוצאי אתיופיה למערכי צה"ל השונים¹⁵

שנת גיוס	בנות				בנים					
	מנהלה ויתר	נהיגה	טכני	ית"א לחימה	מנהלה ויתר	נהיגה	טכני	ית"א (יתר איכות)*	לחימה	
2006	26.3%	2.1%	4.8%	62.7%	4.1%	16.7%	17.7%	14.5%	7.6%	43.5%
2007	20.3%	3.1%	4.8%	68.1%	3.7%	20.6%	17.5%	16.2%	7.6%	38.1%
2008	20.9%	1.1%	3.9%	69.6%	4.5%	23.9%	14.2%	12.9%	7.8%	41.2%
2009	28.8%	2.2%	2.4%	64.1%	2.5%	25.4%	10.6%	13.3%	8.9%	41.8%

* עד מועד הגשת המסמך לא התקבלה הבהרה באשר לתפקידים הנכללים בקטגוריה זו.

באשר לשיבוצה של אוכלוסיית המתגייסים יוצאי אתיופיה (בנים), עולה מן הטבלה שלעיל כי בין השנים 2006-2009 (למעט שנת 2007) שובצו כ-40% מהם בתפקידי לחימה וכ-25% נוספים שובצו בתפקידי מנהלה. בהקשר זה יצוין, כי בין השנים האמורות חלה עלייה משמעותית בשיעור יוצאי אתיופיה המשובצים לתפקידי מנהלה ויתר מ-16.7% ל-25.4%, ובמקביל חלה ירידה בשיעור המשובצים מקרב אוכלוסייה זו לתפקידי נהיגה, מ-17.7% ל-10.6%. עוד נמסר מצה"ל, כי ישנה עלייה בשיעור יוצאי אתיופיה המתגייסים למערך הקורסים, אך לא התקבלו נתונים ספציפיים יותר לגבי זה. באשר לשיבוצן של יוצאות אתיופיה עולה מן הטבלה לעיל, כי בין השנים 2006-2009 חלה עלייה משמעותית בשיעור המשובצות לתפקידי מנהלה ויתר מ-20.9% ל-28.8% בהתאמה. עוד נמסר מצה"ל, כי שיעור גבוה מקרב יוצאות אתיופיה שובץ למערך הקורסים

באשר למדיניות צה"ל בשילוב יוצאי אתיופיה בתפקידים פיקודיים במהלך שירות החובה נמסר מצה"ל כי "מלבד מספר מסלולים ייחודיים (עתודה אקדמית, יעודי קצונה וכו') צה"ל מצמיח את שדרת הפיקוד שלו מתוך השורות, בדגש על מערך הלחימה. בשל מבנה זה החלטה בדבר שילוב יוצאי אתיופיה בקורסי פיקוד (מפקדי כיתות, קצינים) תלויה בראש ובראשונה בהמלצת המפקדים ובמאפייני השירות של החייל עצמו. מתוך ההכרה בעובדה כי ספי האיכות המוגדרים למקצועות הפיקוד והקצונה עשויים למנוע את הוצאתם בהתאמה, הוחלט בצה"ל כי נתונים לא יילקחו בחשבון בתהליכי איתור הפוטנציאל וכי הם לא יוגדרו כחריגים בהקשר זה".¹⁶ כלומר, ספי האיכות המוגדרים לא יהוו תנאי בלעדי בתהליכי האיתור לתפקידים פיקודיים בקרב אוכלוסיית יוצאי אתיופיה.

¹⁵ שם.

¹⁶ רות בר, עו"ד, עוזרת שר הביטחון, משרד הביטחון, מכתב, 24 באוקטובר 2011.

2.4. שיעור יוצאי אתיופיה המשתחררים מן השירות בטרם השלמתו

להלן יובאו שתי טבלאות ובהן שיעורם של יוצאי אתיופיה שהשתחררו מצה"ל בין השנים 2007-2010 בטרם השלמת תקופת השירות המלאה (להלן: "נושרים"). הנתונים יוצגו בפילוח לפי מין, סיבת השחרור ובהשוואה לשיעור המקביל בקרב כלל האוכלוסייה.

טבלה מס' 5: שיעור "הנושרים" בקרב חיילים יוצאי אתיופיה¹⁷

שנת שחרור	שיעור המשתחררים במועד שנקבע	שיעור ה"נושרים" לפי סיבת הנשירה					שיעור כלל ה"נושרים" בקרב יוצאי אתיופיה	שיעור ה"נושרים" בקרב כלל החיילים
		גופני	נפשי	פרט	אי-התאמה	התנהגות רעה חמורה		
2007	72.3%	2.1%	4.3%	5%	12.1%	4.3%	27.7%	17.1%
2008	77.4%	2.1%	3.3%	2.8%	1.9%	12.6%	22.6%	14.4%
2009	82.1%	2.7%	3%	1%	0.9%	10.2%	17.9%	14.3%
2010	79.6%	2%	3.7%	0.6%	0.6%	13.5%	20.4%	15.4%

מן הנתונים המובאים בטבלה שלעיל עולה, כי בין השנים 2007-2010 חלה ירידה בשיעור החיילים יוצאי אתיופיה ה"נושרים" מהשירות בטרם השלמתו, מ-27.7% ל-20.4%, אם כי שיעורם בשנת 2010 היה עדיין גבוה בכ-5% משיעור זה בקרב כלל החיילים. יצוין, כי הסיבה המרכזית לנשירה בקרב יוצאי אתיופיה בשנים 2008-2010 היתה "התנהגות רעה או חמורה" וכי חלה עלייה ניכרת בשיעור המשתחררים בגינה בשנים האחרונות (מ-4.3% בשנת 2007 ל-13.5% בשנת 2010). במקביל, שיעור המשתחררים בגין "אי-התאמה" הצטמצם משמעותית מ-12.1% בשנת 2007 ל-0.6% בשנת 2010.

טבלה מס' 6: שיעור "הנושרות" בקרב חיילות יוצאות אתיופיה¹⁸

שנת שחרור	שיעור המשתחררות במועד שנקבע	שיעור ה"נושרות" לפי סיבת הנשירה					שיעור כלל ה"נושרות" בקרב יוצאות אתיופיה	שיעור ה"נושרות" בקרב כלל החיילות
		גופני	נפשי	פרט	אי-התאמה	התנהגות רעה חמורה		
2007	91%	1%	2.3%	3.9%	1.6%	0.2%	9%	8.4%
2008	88.8%	1.9%	1.2%	4.3%	0.7%	3.1%	11.2%	6.7%
2009	93%	2.1%	1.1%	2.3%	0.4%	1.1%	7%	6.8%
2010	90.2%	1.4%	2.1%	3.4%	1%	1.9%	9.8%	7.2%

מן הטבלה לעיל עולה כי לא ניתן להצביע על מגמה עקבית של שינוי בשיעור ה"נשירה" מצה"ל בקרב יוצאות אתיופיה בין השנים 2007-2010, וכי בשנת 2010 עמד שיעור זה על 9.8% והיה גבוה משיעור ה"נשירה" בקרב כלל אוכלוסיית החיילות (7.2%). עוד עולה כי שיעור ה"נשירה" בקרב חיילות יוצאות

¹⁷ ש.ם.

¹⁸ ש.ם.

אתיופיה נמוך בפי 2 לערך משיעור הנשירה בקרב חיילים יוצאי אתיופיה, וכי עיקרה מתרחשת מסיבות "פרט" ו"נפשי".

2.5. מיצוי לפיקוד ולקצונה בקרב יוצאי אתיופיה

להלן יובאו נתונים באשר למיצוי¹⁹ לפיקוד זוטור ולקצונה בקרב חיילים יוצאי אתיופיה בהשוואה לכלל חיילי צה"ל. יצוין כי מנתוני צה"ל עולה, כי שיעור המיצוי לפיקוד זוטור בקרב חיילים יוצאי אתיופיה נמוך משמעותית משיעורו בקרב כלל החיילים (כ-8% לעומת 14% בהתאמה).

טבלה מס' 7: שיעור המיצוי לקצונה בקרב יוצאי אתיופיה בהשוואה לכלל האוכלוסייה²⁰

מגדר	מיצוי לקצונה בקרב יוצאי אתיופיה	מיצוי לקצונה בקרב כלל חיילי צה"ל
שיעור המיצוי		
בנים	2%	7%
בנות	6%	7%

מן הטבלה שלעיל עולה כי שיעור המיצוי לקצונה בקרב יוצאי אתיופיה (גברים) נמוך משמעותית משיעורו בכלל האוכלוסייה המקבילה (2% לעומת 7% בהתאמה). עם זאת, שיעור המיצוי לקצונה בקרב יוצאות אתיופיה (בנים) גבוה פי 3 משיעור המיצוי לקצונה בקרב יוצאי אתיופיה (6%), וקרוב לשיעור המיצוי בקרב כלל אוכלוסיית צה"ל המקבילה (7%). יצוין, כי רוב היוצאים לקצונה מקרב יוצאי אתיופיה הם ילידי אתיופיה (85% בקרב הבנים ו-81% בקרב הבנות).

עוד יצוין, כי למרות פנייתנו לקבלת נתונים אודות מספרם של הקצינים מקרב יוצאי אתיופיה המשרתים בצה"ל, נתונים אלה לא הועברו עד מועד הגשת המסמך.

2.6. שיעור יוצאי אתיופיה בשירות קבע

כיום, משרתים בצבא קבע כ-564 יוצאי אתיופיה. להלן יובאו נתונים אודות שיעור יוצאי אתיופיה הנכנסים לשירות קבע מכלל המסיימים שירות חובה באופן תקין, בפילוח לפי מין ושנת שחרור.

¹⁹ "מיצוי" – סיום הכשרה צבאית, כגון קורס קצינים וקורס מפקדים, או סיום מסלול להכשרת לוחמים.

²⁰ שם.

טבלה מס' 8: שיעור הנכנסים לשירות קבע מכלל המסיימים שירות חובה²¹

בנות		בנים		שנת שחרור
כלל צה"ל	יוצאות אתיופיה	כלל צה"ל	יוצאי אתיופיה	
11.4%	6.3%	17%	8.3%	2007
10.9%	4.8%	16.9%	6.7%	2008
11.5%	6.3%	15.8%	8.1%	2009
13%	9.4%	16.3%	7.4%	2010

מן הטבלה לעיל עולה, כי שיעור החיילים יוצאי אתיופיה שנכנסו לשירות קבע בשנת 2010 מכלל יוצאי אתיופיה המסיימים שירות חובה עמד על 7.4% והיה נמוך ביותר מפי שניים משיעור המשרתים בקבע מקרב כלל המסיימים שירות חובה בצה"ל (16.3%). עם זאת, שיעורם של יוצאי אתיופיה המשרתים כיום בצבא קבע מקרב כלל המשרתים בקבע עומד על כ-1.4% וקרוב מאוד לשיעורם בכלל האוכלוסייה (כ-1.5%).

עוד עולה מן הטבלה לעיל כי ניכרת מגמת עלייה משמעותית בשיעור החיילות יוצאות אתיופיה הנכנסות לשירות קבע מ-6.3% בשנת 2007 ל-9.4% בשנת 2010. עוד יצוין בהקשר זה, כי כ-80 מקרב 100 יוצאות אתיופיה המשרתות בצבא קבע הן בדרגת קצינות.

בנוסף יצוין, כי כיום ישנם כ-51 יוצאי אתיופיה שהם כאזרחים עובדי צה"ל המהווים 0.7% מכלל אוכלוסיית האזרחים עובדי צה"ל.²²

2.7. שיעור הכלואים מקרב חיילים יוצאי אתיופיה

להלן יוצגו נתונים אודות שיעורי הכליאה בקרב יוצאי אתיופיה המשרתים בצה"ל בפילוח לפי שנת שחרורם מהצבא. יצוין, כי יוצאי אתיופיה מהווים כ-12% מסך אוכלוסיית החיילים הכלואים, שיעור הגבוה במידה משמעותית ביותר משיעורם של יוצאי אתיופיה בקרב כלל האוכלוסייה (כ-1.5% כאמור).²³ להלן טבלה המציגה את שיעור החיילים יוצאי אתיופיה שהיו כלואים במהלך שירותם הצבאי מקרב כלל החיילים יוצאי אתיופיה בפילוח לפי שנת שחרור ובהשוואה לשיעור זה בקרב כלל האוכלוסייה.

²¹ רות בר, עו"ד, עוזרת שר הביטחון, משרד הביטחון, מכתב, 24 באוקטובר 2011.

²² רות בר, עוזרת שר הביטחון, משרד הביטחון, מכתב, 8 בפברואר 2011.

²³ יצוין כי שיעורם של עולים מחבר העמים מקרב כלל הכלואים עומד על כ-17%; שיעורם של בני מיעוטים על כ-1% ושיעורם של ילידי הארץ על 70%.

טבלה מס' 9: שיעור יוצאי אתיופיה שהיו כלואים במהלך שירותם הצבאי בהשוואה לכלל

האוכלוסייה²⁴

שנת שחרור	יוצאי אתיופיה	כלל חיילי צה"ל	יוצאות אתיופיה	כלל חיילות צה"ל
2007	53.3%	23.8%	17.4%	4%
2008	52.6%	23.8%	17.5%	3.5%
2009	51.1%	24.1%	12.3%	3.2%
2010	52.9%	25.4%	10.5%	3.3%

מן הנתונים עולה, כי בין השנים 2007-2010 לא חל שינוי משמעותי בשיעור הכלואים מקרב החיילים יוצאי אתיופיה, והוא היה כפול משיעור הכליאה בקרב כלל חיילי צה"ל (52.9% לעומת 25.4% בשנת 2010 בהתאמה). באשר לשיעור הכליאה בקרב יוצאות אתיופיה שהשתחררו בין השנים האמורות, עולה מנתוני הטבלה שלעיל כי בין השנים 2007-2010 חלה ירידה משמעותית בשיעור הכליאה בקרב אוכלוסייה זו - עם זאת, שיעורה עדיין גבוה יותר מפי שלוש משיעור זה בקרב כלל האוכלוסייה המקבילה. יצוין, כי לאורך השנים האמורות שיעור הכליאה בקרב נשים יוצאות אתיופיה נמוך משמעותית משיעורו בקרב גברים יוצאי אתיופיה.

באשר להתפלגות אוכלוסיית יוצאי אתיופיה לפי סוגי העבירות השונות, עולה מן הטבלה שלהלן כי מרבית יוצאי אתיופיה כלואים בגין עבירות עריקות (55%), נפקדות (25%) ומשמעת (15%), ואילו מיעוטם כלוא בגין עבירות אחרות כגון שימוש בלתי חוקי בנשק, אלימות או השתמטות.

טבלה מס' 10: התפלגות כלואים יוצאי אתיופיה לפי סוגי העבירות

סוג העבירה	עריקות	משמעת	שימוש בלתי חוקי בנשק	אלימות	סמים	נפקדות	גניבה	השתמטות
שיעור הכלואים	55%	15%	0.3%	0.7%	1%	25%	1%	1%

עוד נמסר מצה"ל, כי שיעור הכליאות החוזרות (כליאה שנייה ושלישית) בקרב אוכלוסייה זו עומד על 14% ו-2% בהתאמה.

לאור שיעור הכליאה הגבוה בקרב חיילים יוצאי אתיופיה בבסיסי הכליאה הצה"ליים, נוקט צה"ל, בין היתר, בצעדים הבאים: קיום סדנאות ייחודיות עבור יוצאי אתיופיה העוסקות בסוגיות הרלוונטיות לאוכלוסייה זו; שיבוץ קצינת עלייה ופרט המיועדת לתת מענה לאוכלוסיית יוצאי אתיופיה; ביצוע שיחות פרטניות והרצאות על-ידי קצינים יוצאי אתיופיה המהווים מודל לחיקוי וחזרה לשירות תקין; קיום סדנאות בבסיסי הכליאה שמטרתן להקנות ידע בתחומי זכויות החיילים יוצאי אתיופיה; קיום ימי עיון בנושא השתלבות יוצאי אתיופיה בצה"ל וביצוע שיחות לחיזוק המוטיבציה בשיתוף עם המשרד לקליטת העלייה ועמותת "ציוני ישראל". כמו-כן, החל מפברואר 2011 מתקיימת בצה"ל תכנית "פיילוט" עבור יוצאי אתיופיה הכלואים בפעם שנייה בגין עבירה של היעדרות מהשירות, שבמסגרתה

²⁴ רות בר, עו"ד, עוזרת שר הביטחון, משרד הביטחון, מכתב, 24 באוקטובר 2011.

משובצים החיילים בסיום תקופת הכליאה חזרה ל"מיטב" (גוף האמון על תפקידים שביצעו בעבר מנהל הגיוס והבקו"ם) לבחינת שיבוצם וכמנוף למיצוי טוב יותר.²⁵

3. תכניות לקידום השתלבותם של יוצאי אתיופיה בצה"ל

להלן ייסקרו תכניות מרכזיות (ככל שמידע זה נמסר לנו) אותן מפעיל צה"ל, בשיתוף עם גופים נוספים כגון המשרד לקליטת העלייה, שנועדו לקדם את השתלבותה של אוכלוסיית יוצאי אתיופיה במסגרת השירות הצבאי. יצוין, כי חלק מהתכניות מתקיימות לפני הגיוס וכחלק מהכנה לקראתו, ובהן: ליווי בפנימיות;²⁶ פעילות מרוכזת בפנימיות וכפרי נוער;²⁷ ביקורי בני נוער והוריהם ביחידות צה"ל; קיום טיפול הת"ש (תנאי שירות) במטרה לסיימו עד יום הגיוס, בין היתר, כדי לאפשר ליוצאי אתיופיה לקבל את ההטבות שלהן הם זכאים החל מהיום הראשון לשירות. בנוסף, מפעיל צה"ל, בשיתוף עם הגורמים הרלוונטיים, תכניות שונות עבור חיילים יוצאי אתיופיה עם תחילת שירותם בצה"ל, ובהן:

▪ **קורס "אמיר"** מיועד לחיילים וחיילות שאינם לוחמים ומטרתו להקנות למשתתפים בו מיומנויות למידה, יכולות שונות החשובות להצלחה בשירות הצבאי ולסייע בשיבוץ במגוון מקצועות המוגדרים כ"איכותיים" בצה"ל העשויים להוביל גם לקצונה. עד כה החלו את הקורס כ-1,370 חיילים (מהם כ-430 חיילים וכ-940 חיילות). עוד ציינו בצה"ל כי ישנה החלטה על הגדלת היקף המשתתפים בקורס ב-150 חניכים נוספים.

▪ **הכנה ליחידות השדה:** מתוך כוונת צה"ל להרחיב את המענה הניתן על-ידי קורס "אמיר" המוזכר לעיל לאוכלוסיות נוספות, הוקמה מסגרת הכנה גם עבור חיילים יוצאי אתיופיה המיועדים ללחימה, שמטרתה להכין את החיילים להתמודדות עם סביבת הלחימה ולהקניית כלים העשויים לסייע במיצוי לפיקוד ולקצונה במהלך השירות. עוד נמסר מצה"ל, כי השנה צפויים להשתתף במסגרת זו כ-150 חיילים. נוסף על כך צוין בהתייחסותו של צה"ל לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת כי בכדי להתמודד באופן ממוקד עם סוגיית המיצוי לפיקוד ולקצונה מגבש צה"ל תכנית ממוקדת להכנת יוצאי אתיופיה לתפקידים אלו ביחידות השדה.

עוד ציינו בצה"ל, כי יוצאי אתיופיה בוגרי מסלול עתודה אקדמית, הזכאים בין היתר להארכת משך הלימודים כאמצעי להגברת התמדתם בו, משובצים כקצינים אקדמאים בכל זרועות וסמכויות צה"ל בהתאם להשכלתם. נוסף על כך, מפעיל צה"ל בשיתוף עם המשרד לקליטת העלייה, הגיונט, משרד החינוך וגורמים נוספים, תכניות נוספות שמטרתן לעודד יוצאי אתיופיה לשירות הכולל התפתחות לתפקידי פיקוד וקצונה. עוד ציינו בצה"ל בהקשר זה כי "לאחרונה, הוחלט לגבש באכ"א (אגף כוח אדם) תכנית פעולה רחבה הכוללת את מגוון הפעילויות, מעדכנת את התכנית החמש-שנתית הקודמת ומסנכרנת את הפעילויות הנדרשות לצורך השגת תוצאה אפקטיבית מוצלחת".²⁸

²⁵ עו"ד רות בר, עוזרת שר הביטחון, משרד הביטחון, מכתב, 24 באוקטובר 2011.

²⁶ תכנית זו היא תכנית חדשה, אשר אמורה להתחיל במהלך שנת הלימודים תשע"ב בכ-10 פנימיות.

²⁷ במסגרת תכנית זאת נערכים ימי הורים ומלש"בים (מועמדים לשירות ביטחון) ביחידות צה"ל השונות בהם מתקיימות שיחות היכרות עם המפקדים, החיילים וקצינת הת"ש; סיור ביחידה ופעילויות הכנה נוספות.

²⁸ הועבר באמצעות עו"ד רות בר, עוזרת שר הביטחון, משרד הביטחון, מכתב, 24 באוקטובר 2011.

4. השתלבותם של יוצאי אתיופיה במכינות הקדם צבאיות

המכינות הקדם-צבאיות (להלן: המכינות) הוקמו מתוך מגמה להכין את בני הנוער, בוגרי מערכת החינוך, לקראת שירות מלא ומשמעותי בצה"ל, לעודד התנדבות ליחידות קרביות, ליחידות מובחרות ולמסלולי פיקוד וקצונה ולהעניק להם הכנה לקראת המפגש עם חיי הצבא.²⁹

בשנת הלימודים הקודמת (תשע"א) פעלו בישראל 37 מכינות שבהן למדו כ-2,400 חניכים. **על-פי נתוני משרד החינוך לומדים בשנת הלימודים תשע"ב במכינות כ-98 חניכים יוצאי אתיופיה שהם כ-4% מקרב כלל החניכים** (שיעור הגבוה משיעורם של יוצאי אתיופיה בכלל האוכלוסייה בישראל).³⁰ עוד עולה מנתוני משרד החינוך, כי מרבית החניכים מקרב יוצאי אתיופיה נקלטים במספר מכינות עיקריות, ובהן: "ימין אורד" שבה לומדים כיום כ-54 חניכים;³¹ "קריית מלאכי" שבה לומדים 3 חניכים יוצאי אתיופיה מתוך 45 חניכים במסלול שנה א' (20%); "גל-עכו" שבה לומדים 9 חניכים יוצאי אתיופיה ו"תמיר-קצרי" שבה לומדים 7 חניכים.³²

התייחסות המכינות "קריית מלאכי" ו"ימין אורד" מעלה, כי **חניכים יוצאי אתיופיה זקוקים לסיוע נרחב יותר מן הסיוע הניתן לחניכים מקרב כלל האוכלוסייה וכי המכינות משקיעות משאבים משמעותיים באיתור וגיוס חניכים יוצאי אתיופיה ובהענקת סיוע כלכלי, אקדמי וחברתי לאוכלוסייה זאת במהלך הלימודים.**³³ במשרד החינוך ציינו, כי בעבר נעשו מספר ניסיונות לגייס משאבים ייחודיים לבני נוער יוצאי אתיופיה הלומדים במסגרת המכינות, אך עניין זה טרם הגיע לידי סיכום.³⁴

²⁹ משרד החינוך, מכינות קדם צבאיות, http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Mechinot_Kdam/Odot/skira.htm, כניסה: 22 בנובמבר 2011, צבאיות,

³⁰ יוחנן בן יעקב, ממונה מכינות קדם צבאיות, משרד החינוך, מכתב, 21 באוגוסט 2011.

³¹ יצוין, כי כ-80% מקרב 190 חניכים יוצאי אתיופיה שלמדו במסגרת המכינה "ימין אורד" בין השנים 2006-2010 שובצו בתפקידי לחימה, 3.5% מתוכם קצינים.

³² שם.

³³ איל אלדר, מנהל המכינה הקדם צבאית לפיקוד ומצוינות חברתית "ימין אורד", מכתב, 21 באוגוסט 2011; הרב בעז שרמן, ראש המכינה הקדם צבאית קריית מלאכי, מכתב, 14 באוגוסט 2011.

³⁴ יוחנן בן יעקב, ממונה מכינות קדם צבאיות, משרד החינוך, מכתב, 21 באוגוסט 2011.

